

11 | STRAŠNICE – ČTVRŤ JAKO MÍSTO SETKÁVÁNÍ RŮZNÝCH SOCIÁLNÍCH SKUPIN A ŽIVOTNÍCH STYLŮ

Petra Špačková, Jana Jíchová

Strašnice, které od roku 1922 patří do Velké Prahy, jsou čtvrtí na samém okraji dnešního vnitřního města. Dnes jsou součástí městských částí Praha 3 a Praha 10. Téměř každá dekáda posledních 150 let zanechala ve Strašnicích zřetelně svůj otisk. Čtvrť je tak mozaikou různých lokalit odlišujících se typem zástavby, charakteristikou jak původních obyvatel, pro které byly domy stavěny, tak obyvatel současných. Za svoji historii nabízejí pestrou nabídku typů bydlení: vilová čtvrť, kolonie rodinných domů, chudinské kolonie, nájemní domy v tradiční blokové struktuře i sídliště z různých období. Kromě toho se na území katastru nachází a nacházelo několik oblastí s nerezidenční funkcí: současná hostivařsko-malešická průmyslová oblast, prvorepubliková oblast průmyslových provozoven v okolí ulice Průběžná (Beran, Valchářová, 2005), nebo zčásti doposud nevyužívané prostory na Hagiboru.

Obdobně jako další obce nedaleko Prahy začaly Strašnice procházet první větší proměnou v druhé polovině 19. století v souvislosti s rozvojem průmyslu. V desetiletích před první světovou válkou tak kromě prvních průmyslových provozoven byly vystavěny i nové rezidenční budovy: činžovní domy na severním okraji Strašnic (Viktorka, Vackov), ale také vily v okolí dnešní Starostrašnické ulice (Státníková, 2019). Vilová čtvrť ve Strašnicích (obrázek 11.1) byla vůbec jednou z prvních takových čtvrtí v okolí Prahy (Praha neznámá, 2021).

V období první republiky se tento rozvoj ještě zintenzivnil. V oblasti Průběžné ulice vzniklo několik továren (Beran, Valchářová, 2005). Došlo také k rozšíření rezidenční zástavby, a to několika typy bydlení. Kromě zahuštění stávající zástavby byla vystavěna vilová čtvrť na Zborově, ve 20. letech několik kolonií rodinných domů (Masarykova kolonie, kolonie Strojvůdců, kolonie v Rybníčkách, Skalka) a nájemní domy kolem dnešních ulic Průběžná a V Olšinách (Státníková, 2019). Do katastru Strašnic zasahovala i část největší pražské nouzové kolonie Na Slatinách, která vznikla v roce 1924 (Broncová, 2006). Některé stavby v kolonii se zachovaly dodnes. Sídlní struktura v katastrálním území Strašnic na počátku 30. let je dobře patrná z tabulky 11.1.

Obrázek 11.1: Vilová čtvrť Strašnice.
Foto: Petra Špačková.

Obrázek 11.2: Družstevní domy v ulici Pod Rapidem, postavené na začátku 20. let 20. století.
Foto: Petra Špačková.

Téměř čtyři dekády po druhé světové válce jsou charakteristické neustávajícím rozvojem rezidenční funkce: ve Strašnicích byla v té době dokončena celá řada menších sídlišť s 1000 až 2000 byty. Prvním z nich je známé a architektonicko-urbanisticky hodnotné sídliště Solidarita (obrázek 11.3), které bylo postaveno ještě na konci 40. let v rámci tzv. dvouletky. Jako jediné ze strašnických sídlišť není tvořeno pouze bytovými domy, ale polovina bytů se nachází v řadových rodinných domech (Státníková, 2019). V druhé polovině 50. let následovalo sídliště Průběžná (mezi dnešními ulicemi Průběžná, Starostrašnická a Dubečská) a o pár let později i sídliště Rybníčky I a II v oblasti jižně od Solidarity. Na území severně od Solidarity pak zasahovala výstavba části sídliště Malešice. Na konci 60. let začala výstavba sídliště Skalka na území v okolí stejnojmenné stanice metra (dokončeno v 70. letech). Výstavba sídlišť si však vybrala svoji daň v podobě zbourání naprosté většiny staré zástavby Starých Strašnic tvořených mj. zemědělskými statky; zachovány zůstaly jen dva původní objekty (Broncová, 2006; Státníková, 2019). V období socialismu pak byla posilována i průmyslová funkce čtvrti. V 60. letech byla částečně i v katastru Strašnic budována průmyslová zóna, která se nacházela zejména na území Malešic a Hostivaře (Broncová, 2006). V druhé polovině 20. století tak Strašnice definitivně ztratily zemědělský a venkovský charakter a staly se plnohodnotnou městskou čtvrtí (Státníková, 2019).

Název sídla	Charakter sídla	Počet domů	Počet obyvatel
Staré Strašnice	část města	749	9 519
Vackov	skupina domů	83	1 566
Zborov	skupina domů	101	1 252
nouzová roztroušená obydlí	nouzová roztroušená obydlí	67	359
Nové Strašnice	část města	27	299
Na Slatinách	kolonie, skupina nouzových obydlí	30	232
Na Skalce	skupina domů	15	229
Viktorka	skupina domů	7	197
Za Drahou	kolonie, skupina nouzových obydlí	29	174
Staré Strašnice – celkem	část města	1 108	13 827

Tabulka 11.1: Sídla tvořící katastrální území Starých Strašnic ve sčítání 1930.

Zdroj: Statistický lexikon (1934).

Obrázek 11.3: Sídliště Solidarita, postavené na konci 40. let 20. století.

Foto: Petra Špačková

Charakter čtvrti je tedy ovlivněn zejména rozšiřováním čtvrti v předválečném období v reakci na rozvoj Prahy a socialistickým městským plánováním v poválečném období. Po roce 1989 již nedošlo k výstavbě větších obytných projektů a byla zastavována volná území v rámci stávající zástavby (např. rezidenční projekty Gutovka nebo Vinice). Postaveno bylo také několik větších budov s nerezidenční funkcí (např. obchodní dům Tesco a budova Českého statistického úřadu nedaleko metra Skalka nebo Rádio Svobodná Evropa v blízkosti stanice metra Želivského).

Vývoj počtu obyvatel, domů a bytů

Vývoj počtu obyvatel, domů a bytů na území katastru Strašnice odpovídá postupnému rozvoji v průběhu 19. a 20. století. Velmi dynamický rozvoj zaznamenaly Strašnice v období první republiky. To dokresluje fakt, že ještě v roce 1921 bydlelo ve Strašnicích méně než 5 tisíc obyvatel v necelých 400 domech, v roce 1950 jich bylo více než šestkrát více! V té době již počet obyvatel začal být ovlivňován výstavbou několika menších sídlištních celků, která probíhala prakticky po celé socialistické období: Solidarita, Rybníčky I a II, Malešice, Skalka. Sčítání lidu, domů a bytů zaznamenalo nejvyšší počet obyvatel bydlících ve Strašnicích v roce 1980 – a to 47 tisíc obyvatel. V následujících dvaceti letech počet obyvatel klesal, což souviselo zejména se stárnutím sídliště a zmenšováním domácností. V posledních dvaceti letech se však pokles počtu obyvatel zastavil a spíše stagnuje. Je to dáno jednak novou bytovou výstavbou (komplex Gutovka nebo Vinice), ale zejména nárůstem podílu obyvatel v mladším produktivním věku v Praze a ožíváním zájmu o bydlení ve vnitřním městě a obecnými reurbanizačními tendencemi (Haase a kol., 2017).

Vývoj sociálního prostředí a věkové struktury

V období první republiky se Strašnice nacházely na periferii Prahy, nicméně obyvatelstvo, které zde bydlelo, bylo velmi rozmanité. Na jedné straně rozvoj dopravy a průmyslu umožnil, aby se do nově postavených nájemních domů stěhovali dělníci, kteří byli zaměstnaní v Praze a na pražských předměstích, již od druhé poloviny 19. století (Státníková, 2019). Specifikem Strašnic pak byl velký počet kolonií rodinných domů pro nepříliš bohaté obyvatele z 20. let 20. století (již zmíněná Masarykova kolonie, kolonie Strojvůdců, kolonie v Rybníčkách, Skalka; Státníková, 2019). V nouzové kolonii Na Slatinách pak bydleli dělníci, kteří původně pracovali na výstavbě sídliště Spořilov nebo michelské plynárny (Broncová, 2006). Na straně druhé ve Strašnicích bydleli ale i obyvatelé s vyšším socioekonomickým statutem, zejména úředníci a státní či městští zaměstnanci (Státníková, 2019), ve vilových čtvrtích, které byly stavěny již od začátku 20. století (na Vackově nebo v okolí Starostrašnické ulice).

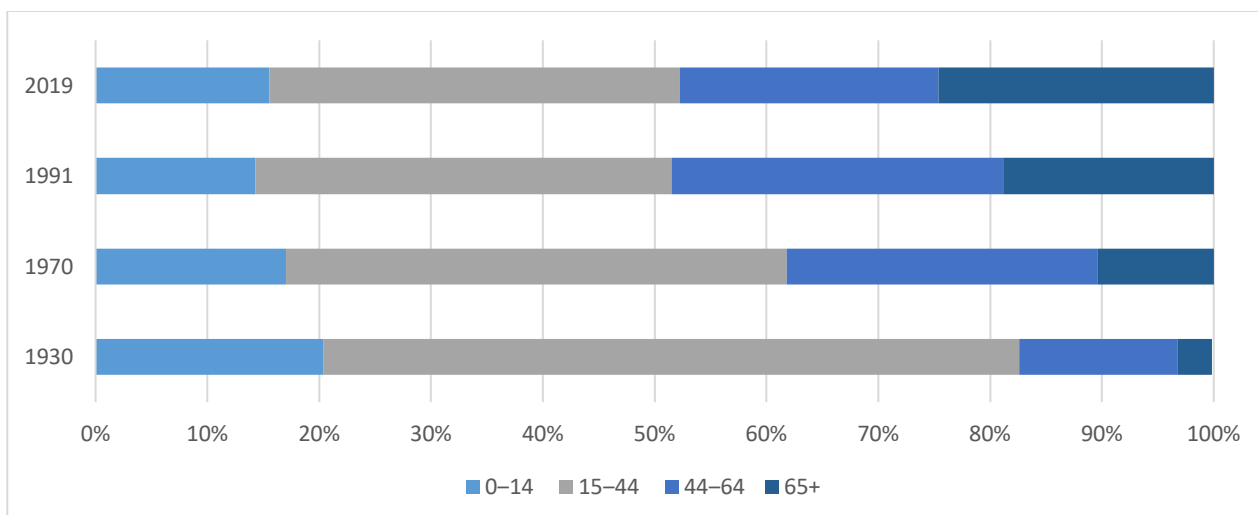
Do velmi obdobných skupin zařazují Strašnice ve svých typologiích čtvrtí podle socioekonomického statusu Julie Moschelesová (1937; slabý ekonomický status) i Jiří Král (1946, sociálně středně silné a slabé obyvatelstvo). Z hlediska sociálního postavení byla již v roce 1921 populace Strašnic tvořena z poloviny dělníky a nádeníky. V porovnání s ostatními pražskými periferními čtvrtěmi byl však poměrně vysoký podíl bytů obývaných též skupinami úředníků a zřízenců nebo samostatných a nájemců (obě skupiny kolem 25 %, Špačková, Nemeškal, 2015a; Špačková, Nemeškal, 2015c).

Z hlediska socioekonomické struktury obyvatel představovaly v roce 1970 Strašnice spíše průměrnou pražskou čtvrť. Mezi jednotlivými částmi čtvrti však byly určité rozdíly, které odrážely různé složení zástavby (viz mapa sociálního statusu 1970). Oblastmi, kde bydleli lidé s vyšším socioekonomickým statutem, byla především nově postavená sídliště Solidarita, Rybníčky I a II a Malešice (podíl obyvatel se středoškolským a vysokoškolským vzděláním se pohyboval mezi 34–41 %). Svůj status si udržely i vilové čtvrti na Zborově a Třebešíně. Oba typy území také vykazovaly nižší podíly dělníků: 33–38 % (pražský i strašnický průměr přitom byl 43 %). Naopak vyšší zastoupení dělníků a méně vzdělaných obyvatel bychom našli v oblastech s předválečnou výstavbou rodinných domů (v Nových Strašnicích a v té době ještě nezbořených domech na Skalce ve Starých Strašnicích) a také v územích s původně nájemními domy (například kolem ulic V Olšinách a Starostrašnická).

V průběhu následujících čtyřiceti let se však pozice jednotlivých částí čtvrti mírně proměnily. Zdaleka nejvyšší socioekonomický status vykazovali v roce 2011 obyvatelé bydlící v novém rezidenčním projektu Vinice (více než tři čtvrtiny obyvatel měly středoškolské a vysokoškolské vzdělání). Vyšší status si ponechala též sídliště Solidarita a Rybníčky I a II a vilová čtvrť na Třebešíně. Vylepšila se pozice území v okolí Průběžné ulice, které bylo v pozdně socialistickém a postsocialistickém období doplněno o několik rezidenčních objektů.

Naopak zhoršení pozice zaznamenalo část sídliště Malešice, což je ale ovlivněno především vysokým podílem seniorů (kteří dosahují obecně nižšího vzdělání než mladší generace). Nízkou vzdělanost obyvatel dlouhodobě vykazovalo území Nových Strašnic s předválečnou výstavbou rodinných domů. Podíl obyvatel se středoškolským a vysokoškolským vzděláním se v obou územích pohyboval kolem 53 %. Strašnice jako celek pak zůstaly z hlediska úrovně vzdělanosti i struktury zaměstnaných průměrnou pražskou čtvrtí (Špačková, Nemeškal, 2015b).

Kromě socioekonomického statusu obyvatel ovlivňuje život ve čtvrti též jejich věkové složení. Věková struktura obyvatel Strašnic byla v roce 1930 velice podobná jiným dynamicky rozvíjejícím se čtvrtím (viz obrázek 11.4). Jak již bylo zmíněno výše, Praha se v souvislosti se svojí novou rolí hlavního města rychle rozvíjela a stěhovalo se sem mnoho nových obyvatel v mladším produktivním věku. A nejinak tomu bylo v případě Strašnic: obyvatelé ve věku 15–44 let tvořili dokonce více než 60 % celkové populace. Lidé v seniorském věku zde pak téměř nebydleli (pouze 3 % obyvatel).

Obrázek 11.4: Proměna věkové struktury obyvatel Strašnic.

Zdroj: ČSÚ (2020b), SLDB (1930; 1970; 1991).

V období po druhé světové válce docházelo, podobně jako v jiných čtvrtích vnitřního města, k postupnému stárnutí obyvatel. Obyvatelé ve věku 65 let a více v roce 1970 tvořili desetinu populace. Stárnutí obyvatel však bylo méně intenzivní než ve čtvrtích blíže centru města (srovnej např. Dejvice s 20 % obyvatel v seniorském věku; Klsák a kol., 2020). Důvodem byly rozsáhlé nezastavěné plochy, které umožnily výstavbu nových obytných celků (sídliště Solidarita nebo Rybníčky I a II). Do nich se stěhovaly mladé rodiny s dětmi: podíl dětí do 14 let se v průběhu 40 sledovaných let snížil ze 20 % (v roce 1930) pouze na 17 %. Tento trend byl pak zjevný i v druhé polovině socialistického období: bylo to stárnutí obyvatel ve stávající

zástavbě a přistěhování obyvatel do nově postaveného sídliště Skalka, z nichž většinu tvořily rodiny s dětmi.

Obdobně jako v období první republiky je v současnosti v populaci Strašnic zřetelné silné zastoupení obyvatel v mladším produktivním věku (a obdobná je silná imigrace mladých lidí do celé Prahy). Rozdílný je však podíl seniorů – obyvatelé ve věku 65 a více let tvořili v roce 2019 již celou jednu čtvrtinu populace (srovnej jen 3 % v roce 1930). Obecně pak lze říci, že z hlediska vývoje věkové struktury obyvatelstva jsou Strašnice odlišné od typických čtvrtí vnitřního města – stárnutí obyvatel není tak intenzivní – i sídlišť, když nezaznamenáváme typickou dvougenerační věkovou strukturu (viz například specializované mapy pro Jižní Město a/nebo Kobylisy).

Poslední hodnocenou charakteristikou struktury obyvatel je jejich etnická struktura. Ve Strašnicích již v období první republiky bydlela početná komunita zejména Rusů a Ukrajinců, kteří prchali po bolševické revoluci. Díky podpoře státu zde dokonce měli vlastní kostel, školy a gymnázium (Broncová, 2006). V roce 2019 tvořilo populaci Strašnic 12 % obyvatel s cizí státní příslušností, jejich struktura i předchozí migrační historie však byly odlišné. Nejčastěji šlo o Ukrajince (36 %), Slováky (20 %), Rusy (11 %) a Vietnamce (5 %). Jejich zastoupení v jednotlivých částech čtvrti ovšem bylo nerovnoměrné. Cizinci tvořili podstatnou část obyvatel nového rezidenčního projektu Vinice (ZSJ U Hagiboru) – dokonce jednu třetinu. Naopak nejmenší podíl jich žil na vybraných sídlištích, jako je Solidarita nebo Malešice (zhruba 7 %).

Literatura:

BEČKOVÁ, K. (2014): *Zmizelá Praha: Továrny a tovární haly, 3. díl*. Paseka, Schola ludus-Pragensia, Praha.

BERAN, L., VALCHÁŘOVÁ, V. (2005): *Pražský industriál. Technické stavby a průmyslová architektura Prahy*. Výzkumné centrum průmyslového dědictví, Praha.

BRONCOVÁ, D. (2006): *Praha 10 křížem krážem*. MILPO, Praha, 183.

HAASE, A., WOLFF, M., ŠPAČKOVÁ, P., RADZIMSKI, A. (2017): Reurbanisation in Postsocialist Europe – A Comparative View of Eastern Germany, Poland and the Czech Republic. *Comparative Population Studies*, 42(1): 353–390.

KLSÁK, A., ŠPAČKOVÁ, P., PTÁČEK, B., OUŘEDNÍČEK, M., DVOŘÁKOVÁ, N., NEMEŠKAL, J. (2020): Dejvice – výkladní skříň první republiky. Specializovaná mapa č. 6. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Urbánní

a regionální laboratoř, Praha. Dostupné z: <http://www.atlasobyvatelstva.cz/cs/historie> [cit. 22. 7. 2020].

KRÁL, J. (1946): *Zeměpisný průvodce Velkou Prahou a její kulturní oblastí*. Melantrich, Praha.

MOSCHELESOVÁ, J. (1937): The Demographic, Social and Economic Regions of Greater Prague: A Contribution to Urban Geography. *Geographical Review*, 27 (3): 414–429.

POLÁK, M. (2014): *Praha 10 známá neznámá*. MILPO, Praha.

PRAHA NEZNÁMÁ (2020): Vilové Strašnice. Dostupné z: <https://www.prahaneznama.cz/praha-10/strasnice/vilove-strasnice/> [cit. 22. 7. 2020].

STÁTNIKOVÁ, P. (2019): *Strašnice. ... zahrada Prahy, brána armád...* Muzeum hlavního města Prahy, Praha.

ŠPAČKOVÁ, P., NEMEŠKAL, J. (2015a): *Sociální status obyvatel meziválečné Prahy*. Specializovaná mapa. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Dostupné z: <http://www.atlasobyvatelstva.cz/cs/historie> [cit. 22. 7. 2020].

ŠPAČKOVÁ, P., NEMEŠKAL, J. (2015b): *Vzdělanost v Praze*. Specializovaná mapa. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Dostupné z: <http://www.atlasobyvatelstva.cz/cs/historie> [cit. 22. 7. 2020].

ŠPAČKOVÁ, P., NEMEŠKAL, J. (2015c): *Postavení v zaměstnání v Praze*. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Dostupné z: <http://www.atlasobyvatelstva.cz/cs/historie> [cit. 22. 7. 2020].

VOTRUBEC, C. (1965): *Praha, zeměpis velkoměsta*. Státní pedagogické nakladatelství, Praha.

Zdroje dat:

ANDRÉ, K. (1902): *Mapa politického a školního okresu karlínského složeného ze zastupitelských okresů karlínského a brandýského n./L. v království Českém*. Okresní výbor Karlínský. 1 : 25 000.

ARCČR 500 (2016): *Databáze vektorových GIS vrstev*.

BOHÁČ, A. (1923): *Hlavní město Praha: studie o obyvatelstvu*. Státní úřad statistický, Praha.

BOHÁČ, Z. (1976): Tisíciletý vývoj Prahy. *Historická geografie*, 14–15: 19–54.

CIZINECKÁ POLICIE (2019): Interní databáze cizích státních příslušníků k 1. 1. 2018.

CÍS. KR. STATISTICKÁ ÚSTŘEDNÍ KOMISSE (1885): *Podrobný seznam míst v Čechách (podle sčítání 1880)*. Alfred Hölder, Vídeň.

CÍS. KR. STATISTICKÁ ÚSTŘEDNÍ KOMISSE (1893): *Podrobný seznam míst v Čechách*. Nově zmapován na základě výsledků sčítání lidu ze dne 31. prosince 1890. Alfred Hölder, Vídeň.

CÍS. KR. STATISTICKÁ ÚSTŘEDNÍ KOMISE (1904): *Lexikon obcí pro království a země na říšské radě zastoupené: zpracován na základě výsledků sčítání lidu ze dne 31. prosince 1900*. IX., Čechy. C.k. statistická ústřední komise, Vídeň.

C. K. MÍSTODRŽITELSTVÍ (1872): *Seznam míst v království českém podle výsledků sčítání lidu z 31. prosince 1869*. C. k. místodržitelství, Praha.

C. K. MÍSTODRŽITELSTVÍ (1913): *Seznam míst v království Českém*. C.k. místodržitelství, Praha.

ČSÚ (1970): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 12. 1970. Elektronická databáze dat, upraveno podle Statistického lexikonu. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (1980): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 11. 1980. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (1991): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 3. 3. 1991. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2001): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2011): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 26. 3. 2011. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2019): *Obyvatelstvo a rozloha katastrálních území Prahy 2000–2019*. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2019): Databáze demografických údajů za obce ČR. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2020): *Obyvatelstvo podle pohlaví a věkových skupin v urbanistických obvodech Prahy k 31. 12. 2019*. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ a MV (2007): *Statistický lexikon obcí České republiky 2007*. Český statistický úřad a Ministerstvo vnitra ČR.

ČÚGK (1972-3): *Státní mapa 1:5 000 odvozená*. Český úřad geodetický a kartografický, Praha.

ČÚGK (1977-1981): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Český úřad geodetický a kartografický, Praha.

ČÚGK (1984-7): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Český úřad geodetický a kartografický, Praha.

ČÚZK (1990-5): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha.

ČÚZK (1999-2000): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha.

ČÚZK (2020): Originální mapy stabilního katastru 1836–1843. 1:2 880. Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha. Dostupné z: <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html> [cit. 22. 7. 2020].

FEDERÁLNÍ STATISTICKÝ ÚŘAD (1967): *Statistický lexikon obcí ČSSR 1974*. Federální statistický úřad, Praha.

IPR (2020): Archiv leteckých snímků (Ortofotomap). Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy. Dostupné z: <https://app.iprpraha.cz/apl/app/ortofoto-archiv/> [cit. 22. 7. 2020].

PALACKÝ, F. (1848): *Popis království Českého: čili Podrobné poznamenání všech dosavadních krajůw, panství, statkůw, měst, městeček a wesnic, někdejších hradůw a twrzí, též samot a zpustlých osad mnohých w zemi České, s udáním jejich obywatelstwa dle popisu r. MDCCCLIII vykonaného*. J. G. Kalve, Praha.

PŘÍSPĚVATELÉ OPEN STREET MAP (2020): *Databáze vektorových GIS vrstev*. Dostupné z: openstreetmap.org [cit. 22. 7. 2020].

REGULAČNÍ PLÁNY STÁTNÍ REGULAČNÍ KOMISE (1939): Stopceny. Ceny stavebních pozemků 1:2880. Geoportal hl. m. Prahy. Dostupné z: <https://app.iprpraha.cz/apl/app/srk/> [cit. 22. 7. 2020].

ŘSCP (2020): *Cizinci v Česku*. Interní databáze. Ředitelství služby cizinecké policie ČR, Praha.

SLDB (1970): Výsledky Sčítání lidu, domů a bytů. Urbanistické obvody v Praze. Český statistický úřad, Praha.

SLDB (1991): Výsledky Sčítání lidu, domů a bytů. Urbanistické obvody v Praze. Český statistický úřad, Praha.

SLDB (2011): Výsledky Sčítání lidu, domů a bytů. Urbanistické obvody v Praze. Český statistický úřad, Praha.

STATISTICKÁ KOMMISSE KRÁL. HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY A SPOJENÝCH OBCÍ (1895): *Poměry příbytečné v královském hlavním městě Praze a ve spojených s městskou statistickou kommissí obcech, zejména v Karlíně, na Smíchově, na Královských Vinohradech a v Žižkově, jakož i v jiných pěti obcech sousedních dle výsledků popisu ze dne 31. prosince 1890.* Statistická kommise královského hlavního města Prahy a spojených obcí, Praha.

STATISTICKÁ KOMMISSE KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY A SPOJENÝCH OBCÍ (1906): *Sčítání lidu v Král. hlav. městě Praze a obcech sousedních provedené 31. prosince 1900.* Díl II, oddělení II. Poměry příbytečné v Praze. Statistická kommise královského hlavního města Prahy a spojených obcí, Praha.

STATISTICKÁ KOMISE KRÁLOVSKÉHO HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY A SPOJENÝCH OBCÍ (1911): *Hlavní výsledky popisu obyvatelstva ze dne 31. prosince 1910 v král. hlav. městě Praze a obcech okolních.* Statistická komise královského hlavního města Prahy a spojených obcí, Praha.

STATISTICKÝ LEXIKON (1934): Statistický lexikon obcí v Republice československé. Na základě sčítání lidu z 1. prosince 1930. Díl I. Čechy. Praha, Orbis.

STATISTICKÝ LEXIKON OBCÍ ČSSR 1965 (1966): Podle správního rozdělení 1. ledna 1965, sčítání lidu, domů a bytů 1. března 1961. SEVT, Praha.

STÁTNÍ ÚŘAD STATISTICKÝ (1924): Statistický lexikon obcí v republice Československé. Státní úřad statistický, Praha.

STÁTNÍ ÚŘAD STATISTICKÝ (1934): *Sčítání lidu v Republice československé ze dne 1. prosince 1930.* Díl I. Růst, koncentrace a hustota obyvatelstva, pohlaví, věkové rozvrstvení, rodinný stav, státní příslušnost, národnost, náboženské vyznání. Státní úřad statistický, Bursík a Kohout, Praha.

STÁTNÍ ÚŘAD STATISTICKÝ A MINISTERSTVO VNITRA (1955): *Statistický lexikon obcí Republiky československé.* Státní úřad statistický a ministerstvo vnitra, Praha.

SZKÚ (1951): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Státní zeměměřický a kartografický ústav, Praha.

URRLAB (2013): Administrativní hranice katastrálních území Hlavního města Prahy 1921-2011. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Urbánní a regionální laboratoř, Praha. Dostupné z: <http://www.historickygis.cz/shp-vrstvy> [cit. 22. 7. 2020].

ÚSGK (1955-8): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Ústřední správa geodézie a kartografie, Praha.

ÚSGK (1962-8): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Ústřední správa geodézie a kartografie, Praha.